

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.18 (3378) ●

● ЧАЦВЕР, 15 МАЯ, 2014

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Добра з вамі сябраваць
Нататкі пра тое, як суйчыннікі з замежога гасцявалі ў Беларусі
Стар. 2

Выжыць — каб помніць
Ураджэнка Палесся Ганна Бяляй прайшла праз усю вайну медсястрой, яе дзеці, унукі, праўнукі жывуць і працуюць у Беларусі ды Расіі
Стар. 3

Зноў месяц май
Рознаю моваю можна гаварыць пра вайну. Галоўнае — праўду.
Стар. 4

НАШЧАДКІ

Доўгае рэха той вайны

За Перамогу змагаліся салдаты розных нацыянальнасцяў. Шмат іх загінула пад час вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Нашчадкі помняць пра той гераічны подзвіг.

Кацярына Мядзведская

Мерапрыемствы да 70-х угодкаў вызвалення Беларусі ўвойдуць у праграму Рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур у Гродне. Пра тое на прэс-канферэнцыі пад назвай “Калі мы вайну забудзем, то зноў прыйдзе вайна...” паведаміў дырэктар Рэспубліканскага цэнтра нацыянальных культур Міхаіл Рыбакоў. “Ваенная тэматыка будзе ў выступленнях творчых гуртоў на кожным нацыянальным падворку. А ў якой форме тое рабіць — вырашаюць самі ўдзельнікі”, — адзначыў ён. А ў гэтыя майскія дні актывісты нацыянальных супольнасцяў і моладзь прыносяць кветкі, вянкi да магіл сваіх суйчыннікаў, аддаючы даніну памяці загінулым. Актывісты шукаюць, дзе пахаваны воіны, родныя ім па крыві, даглядаюць брацкія магілы.

Цырымоніі ўскладання кветак да помнікаў і мемарыялаў напярэдадні Дня Перамогі: жывы дыялог пакаленняў

“Для мяне тэма Вялікай Айчыннай вайны ніколі не будзе ў мінулым, — прызнавалася пад час прэс-канферэнцыі намеснік старшыні Саюза беларускіх яўрэйскіх грамадскіх аб’яднанняў і абшчын Галіна Левіна. — 800 тысяч яўрэяў было знішчана на тэрыторыі Беларусі. Тыя людзі неадлюбілі, неадвучыліся, недагаварылі нешта родным і сябрам... Для нас важна, каб нашы сучаснікі памяталі тую трагедыю, адчувалі яе і рабілі ўсё, каб ні ў якім разе такое не паўтарылася больш”. Для таго суполка пастаянна працуе па ўвекавечанні месцаў масавага знішчэння яўрэяў у Беларусі, а праграма “Памяць” — адна з галоўных у дзейнасці абшчыны. Больш за 75 памятных знакаў і

помнікаў устаноўлена на месцах гібелі людзей. Найбуйнейшы ў Беларусі — мемарыяльны комплекс “Яма” ў Мінску. Помнікі ахвярам генацыду адкрыты ў Гарадзеі, Давыд-Гарадку, Баранавічах, Віцебску, Слуцку. Цяпер, па словах Галіны Левінай, перад Саюзам стаіць дзве важныя задачы. Першая: стварыць Алею праведнікаў, прысвечаную людзям, якія цаной уласных жыццяў ратавалі яўрэяў у вайну — такіх, дарэчы, у Беларусі больш за 700 чалавек. Другая: удзел у стварэнні мемарыяльнага комплексу ў канцлагеры Трасцянец пад Мінскам.

Тэме Халакоста прысвечаны і спектакль “Без назвы” творчай

лабараторыі “Тэатральны квадрат”, што дзейнічае пры Рэспубліканскім цэнтры нацыянальных культур. Мастацкі кіраўнік лабараторыі Ганна Суліма расказвала, як мініяцюра, якая ўзнікла ў “Гістарычнай майстэрні” па вуліцы Сухой, 25, каля помніка першаму дню вайны Леаніда Левіна “Стол і крэсла”, за тры гады пераўтварылася ў спектакль. У ім практычна няма слоў, акцэнт зроблены на пластыку. Сюжэт такі: яркія ўспышкі, нібы вытрымкі з толькі што прачытанай кнігі. “Сучасны чалавек трапляе ў вагон цягніка, што перавозіць яўрэяў, — апавядае Ганна Суліма, — Затым гета, страх, гвалт, катаванні, жах, а ў кан-

цы — знішчэнне ў газавай камеры...” Спектакль — без слоў, аднак зразумелы глядачу любой нацыянальнасці. Трупы з 14 чалавек з пастаноўкай запрашаюць да сябе розныя замежныя тэатры. Нядаўна мінчане пабывалі ў Мілане, дзе спектакль паказалі тройчы. Ён пройдзе і на X Рэспубліканскім фестывалі нацыянальных культур, а ў кастрычніку — на міжнароднай маладзёжнай канферэнцыі ў Паўладары.

Глыбей асэнсаваць трагедыю мінулага, захаваць памяць пра вайну, мужнасць і гераізм салдат імкнучца і ў грузінскай суполцы “Мамулі”. Штогод грузінская дэлегацыя наведвае Брэст. → **Стар. 2**

ВЕСТКІ

Не пакідай...

Рыгор Арэшка

Эстафету памяці пра Вялікую Перамогу нясуць дзеці, унукі, праўнукі пераможцаў

У святочны дзень 9 Мая тэлеканалы Беларусь 1 і АНТ паказалі прэм’еру 4-серыйнай ваенна-прыгодніцкай меладрамы “Не пакідай мяне” рэжысёра Аляксандра Франкевіча-Лайе. Адно з галоўных роляў, франтавіка-разведчыка Міхаіла, выканаў вядомы актёр Аляксей Гуськоў. Занята ў фільме і шмат актэраў беларускіх тэатраў.

Увогуле ж сюжэт фільма многім, хто працягвае інтарэс да айчыннай культуры, знаёмы: спектакль “Не пакідай мяне” па п’есе Аляксея Дударова паспяхова ідзе ў Драматэатры беларускай арміі, стаў яго своеасаблівай візіткай. Дарэчы, сам Аляксей Ануфрыевіч быў і першым кіраўніком тэатра.

“Што да “ваенных” твораў, то сам не ваяваў — ствараў іх па аповедах бацькі-франтавіка, суседзяў, якія перажылі вайну, і ўсяго лепшага, што з’яўлялася ў літаратуры, — казаў у інтэрв’ю “Голасу Радзімы” драматург. — У маіх “Радавых” ёсць Быкаў, Адамовіч, Астаф’еў, Барыс Васільеў. Не тое, каб я іх дапісваў ці перапісваў — толькі эмацыяна ўспрымаў”.

Новы фільм “Не пакідай мяне” — шчылівая гісторыя пра спецразведгрупу з чатырох дзяўчат, учарашніх школьніц, якія рыхтуюцца, потым ідуць на смяротна небяспечнае заданне. Наіўнае, часам яшчэ дзіцячае светаўспрыманне гераінь сутыкаецца з суровай, крывавай праўдай вайны — на гэтым і закручана асноўная спружына дударавскага твора.

Цікава, што ў адным з эпизодаў фільма, які здымаўся ў Беларусі, дэбютавала ў кіно і ўнучка Аляксея Дударова Яна — у ролі “дзяўчынкі з кошыкам”.

ЗЕМЛЯКІ

Час, калі дыхае зямля

У юбілейны для мастака Вячаслава Ігнаценкі год адкрылася яго чарговая персанальная выстава ў сталіцы Малдовы

Новая выстава ураджэнца Лоеўшчыны, беларуса Вячаслава Ігнаценкі мае паэтычную, а разам з тым і энергетычна моцную назву: “Дыханне зямлі”. На вернісажы, дарэчы, праект называлі і “дыпламатыяй выяўленчага мастацтва беларускай дыяспары Малдовы”. А ўрачыстае дзейства адбылося

ў цэнтры Кішынёва — у будынку Пасольства Венгрыі ў Рэспубліцы Малдова.

Пасол Венгрыі ў Малдове спадар Маціяс Сілагі — сапраўдны знаўца, эксперт у галіне выяўленчага мастацтва. Ён ладзіць шматлікія мастацкія выставы і творчыя сустрэчы сярод дышкорпуса ў Малдове, творчай эліты краіны. Першае знаёмства дыпламата з творчасцю Вячаслава Ігнаценкі адбылося летась увосень на выставе “Дарога” ў Бюро міжэтнічных адносін. Беларус, трэ-

ба сказаць, венгра вельмі ўразіў. Захапленне ад работ майстра, шчырае жаданне бліжэй пазнаёміць іншых прадстаўнікоў дышпрадстаўніцтва з творчасцю нашага земляка хутка перарасло ў ідэю выставы ў венгерскім пасольстве.

На вернісаж прыйшлі кіраўнікі дыпмсіі з Беларусі, Венгрыі, Грузіі, Італіі, Расіі ды ЗША, прадстаўнікі творчай эліты Малдовы. У вітальнай прамове Маціяс Сілагі заклікаў прысутных спрыяць развіццю мастацтва ў Малдове. Па-

Вячаслаў Ігнаценка (злева) і Маціяс Сілагі

сол вельмі высокая ацаніў творчасць беларускага майстра, адзначыў віртуозную гульнію Вячаслава

Ігнаценкі з колерам і святлом, падкрэсліў каштоўнасць абраных для выставы прац. → **Стар. 2**

НАШЧАДКІ

Доўгае рэха той вайны

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Там, на плітах мемарыяльнага комплексу “Брэсцкая крэпасць-герой”, увекавечаны імёны намесніка палітрука, намесніка камандзіра мінамётнай роты Анісіма Асаціяні, радавога Іраклія Басташвілі, радыста Івана Зедгінідзе, сяржанта Акакія Шэварнадзе. З грузінаў-Герояў Савецкага Саюза дзевяць удзельнічалі ў вызваленні Беларусі. Імем Героя Серго Чыгладзе названа вуліца ў Мінску. У брацкай магіле пад Віцебскам пахаваны грузінскі паэт Мірза Гелавані. “Калі гаварыць пра Вялікую Айчынную вайну, то галоўнае для нас — перадаць памяць пра яе, — казала на прэс-канферэнцыі актывістка суполкі “Мамулі” Мзевінар Акабія. — Бо сыходзяць ветэраны, і наступныя — мы. Калі не зберагаць праўду пра вайну, то з часам у перапісаных “дабрадзеем” падручніках дзеці будуць чытаць скажоную яе гісторыю, якая ўжо цяпер падаецца ў шэрагу краін”.

І сапраўды, цяпер робіцца шмат спробаў перапісаць гісторыю, ачарніць тых, хто ахвяраваў сваім жыццём, вызваляючы Еўропу ад фашызму. У якасці прыкладу Міхаіл Рыбакоў прывёў такую стагустыку: амаль 10 працэнтаў грамадзян ФРГ, маладзейшых за 25 гадоў, лічыць, што вайну пачаў Савецкі Саюз, а перамогу

На канцэрце “Майскі вальс” у Мінску выступае народны хор украінскай песні “Крыніца”

атрымалі ЗША... Кожны пяты жыхар Германіі не ведае пра канцлагеры, у якіх фашысты знішчалі людзей тысячамі.

Як актывінай прыцягваць моладзь да свайго роду паломніцтваў па месцах ваеннай славы, як “адарваць” дзяцей ад камп’ютарных гульняў і вярнуць у рэальнасць — гэта хвалюе актывіста армянскага аб’яднання “Ай-астан” Роберта Геваркяна. Для гэтага, лічыць ён, неабходна асабістае суда-

крананне з гісторыяй: праз помнікі, мемарыялы, скульптуры...

Дарэчы, у Беларусі месцы памяці пра вайну прыцягальныя для турыстаў: Брэст, Хатынь, Буйніцкае поле, Лінія Сталіна, мемарыял Чырвоны Берэг у Жлобінскім раёне... Калі ў Рэспубліканскім цэнтры нацыянальных культур прымалі дэлегацыі ветэранаў, дзяцей з Літвы, Латвіі, Эстоніі, Расіі, то іх вазілі туды на

экспедыцыі. Пабываўшы ў Хатыні, юныя госці з розных рэгіёнаў Расіі, краін Прыбалтыкі прызнаваліся: пачуўшы званы, убачыўшы спісы спаленых жыхароў Хатыні ды велізарныя могілкі іншых спаленых вёсак Беларусі, яны пачыналі па-іншаму глядзець на далёкую ўжо ад нас вайну. Бо калі пакуты мільёнаў людзей адчуеш сэрцам, то боль той вайны становіцца і тваім болем.

БЛІЗКІЯ ЛЮДЗІ

Добра з вамі сябраваць

Нататкі пра тое, як суйчыннікі з замежжа гасцявалі ў Беларусі

“Ці любіце вы Беларусь так, як люблю яе я?” — чамусьці з такіх, крыху пафасных словаў, хочацца пачаць. Зрэшты, і Уладзімір Шугля, Ганаровы консул Беларусі ў Цюмені, гэтак жа мог бы ўсклікнуць. Менавіта ён, як толькі атрымаў запрашэнне паўдзельнічаць у выставе “СМІ ў Беларусі”, за паўдня камандзіраваў мяне, самалётам адправіў на Бацькаўшчыну. Мы абодва разумеем значнасць падзеі, высока цнім запрашэнне, трохі раўніва і з вялікай павагай ставімся да ўсяго, што звязана з Беларуссю — у любой сферы дзейнасці. Я прадстаўляла ў Мінску інфацэнтр Цюменскай грамадскай арганізацыі “Саюз — інтэграцыя брацкіх народаў”, якую Уладзімір Фёдаравіч узначальвае.

Што здзівіла, уразіла, кранула душу? Магу гаварыць і ад імя суйчыннікаў-удзельнікаў семінара-практыкума з Эстоніі, Латвіі, Польшчы: мы абменьваліся думкамі. Нам гонар, што сустрэлі землякоў на высокім урадавым узроўні — нас прымаў, па-сяброўску гутарыў з намі Упаўнаважаны па справах рэлігіі і нацыянальнасцяў Леанід Гуляка. Ён казаў, што дапамога беларускім суполкам аказваецца рознабаковая і адрасная, прычым з улікам канкрэтных жыццёвых сітуацый. Зрэшты, чытачы “Голасу Радзімы” тое ведаюць. Мы ўсе ўспрымаем і як вялікі падарунак ад Бацькаўшчыны вось такую магчымасць сустрэцца на радзіме продкаў, абменьвацца думкамі, досведам працы, чуць матчыну мову, ды і проста пахадзіць па сталіцы. Дзякуем! Вельмі кранае ветлівасць прыўладных асоб, шчыра цікавасць

да таго, як мы жывём, чым дыхам. Мы тое адчувалі таксама і ў Мінскім аблвыканкаме, і на сустрэчы з архіепіскапам Феадосіем у Полацку. Помніцца сардэчны прыём, што арганізавалі нам адміністрацыя Полацка, архіепіскап і манашкі Спаса-Еўфрасіннеўскага манастыра. Вялікі дзякуй усім за шчырасць, паразуменне, увагу. Тое мяне, расіянку, кранае да слёз, асабліва на фоне падзей ва Украіне. Не было, дарэчы, чалавека, якога б не хвалілі падзеі ў братоў-украінцаў. Дзякуй Богу, Расія і Бела-

Суйчыннікаў прымалі ў Мінскім аблвыканкаме

русь — у адной Саюзнай дзяржаве, мы ўсёем вырашаць супярэчнасці, шануем мір і згоду, якія ёсць у нас і паміж намі. Гэта здорава, што ў Беларусі можна свабодна гаварыць і на рускай мове, адчуваць сябе камфортна.

Мы мелі магчымасць выставіць буклеты, газеты з беларускімі па тэматыцы публікацыямі і спецыяльнымі (такія ёсць, напрыклад, у “Тюменской правде”) на выставе СМІ: там быў раздзел “СМІ дыяспар”. Наведвалі тэатры, нам арганізавалі экскурсію па Оперным тэатры — гэта ж проста чуд! Слухалі змястоўныя лекцыі

ў Інстытуце журналістыкі БДУ (былы журфак), аддаўшы належнае развіццю навукі і тэлекамунікацыі у Беларусі. Глядзелі на шырокае будаўніцтва: як жа па-еўрапейску ўладкоўваецца Мінск!

Усе падкрэслілі: Леанід Гуляка шмат робіць дзеля захавання міжнацыянальнай і міжканфесійнай згоды ў краіне. Амаль дзве гадзіны ён выдзеліў нам, грунтоўна адказаў на пытанні і выслухаў меркаванні кожнага. Маючы велізарны досвед упраўлення, ён — дзяржаўнік

заўсёды падкажуць ці пакажуць дарогу, калі спытаеш. Такая атмосфера добразычлівасці грэе душу.

Час нашага візіту супаў з Пасланнем Прэзідэнта Аляксандра Лукашэнкі беларускаму народу і Нацыянальнаму сходу — і мы былі на хвалі гэтай падзеі. Прэзідэнт карыстаецца вялікім аўтарытэтам сярод беларусаў замежжа, асабліва ў постсавецкіх краінах, за паслядоўнасць у правядзенні нацыянальнай палітыкі, за тое, што клапоціцца пра згоду ў грамадстве, любіць свой народ і краіну.

Мы жылі ў інтэрнаце Інстытута развіцця адукацыі, дзе нас сустрэлі вельмі гасцінна. Асабліва ж падзяка ад усіх метадысту Дар’і Жалыгінай, выдучаму спецыялісту Мінскага аблвыканкама Наталлі Калядчык — яна суправаджала нас у Полацк і была з намі ў Інстытуце журналістыкі, супрацоўніку апарата Упаўнаважанага Аляксандру Сасновічу — ён не першы год курыруе ўсе пытанні такіх візітаў у Мінску.

У Цюмені пра жыццё Беларусі, беларускай дыяспары, аб справах Ганаровага консула Уладзіміра Шуглі пастаянна расказваюць розныя СМІ, таму беларускі народ мы любім і паважаем. З падтрымкай Уладзіміра Шуглі адзначаюцца святы, звязаныя з гісторыяй Беларусі. Рыхтуемца адзначаць 70-я ўтодкі вызвалення яе ад фашысцкіх захопнікаў. Нашы народы — рускі і беларускі — даўно сябруюць. Спадзяемся, так будзе і надалей. Нізкі паклон усім, хто гэтае, я б сказала, стратэгічнае сяброўства ўмацоўвае.

Людміла Бакланова, г. Цюмень

ЗЕМЛЯКІ

Час, калі дыхае зямля

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

“Намаляваць добры пейзаж — не значыць якасна скапіраваць прыроду: трэба здолець увасобіць на палатне сваё ўражанне”, — падкрэсліў Маціяс Сілагі.

Вячаслаў Ігнаценка прадставіў на выставе больш за 20 пейзажаў, у асноўным Малдовы, ды, што натуральна для беларуса, выставіў і краявіды Бацькаўшчыны. Мастак прызнаўся, што адбраць працы для выставы, а тым больш такога ўзроўню, для яго заўсёды галаўны боль: усё не пакажаш, а напісана вельмі шмат. Вячаслаў Міхайлавіч распавёў пра сваю творчую дзейнасць, падзяліўся планами. Ён нагадаў, што роўна 30 гадоў таму ўпершыню афіцыйна выставіўся на мастацкай выставе: 1984-ы, горад Кішынёў. У лістападзе плануе зрабіць персанальную выставу ў галерэі Саюза мастакоў Малдовы “Канстанцін Брынкуш”, і сёлета ж яму спаўняецца 60 гадоў.

Год, як бачым, у творцы багаты на юбілеі. Зрэшты, у таленавітага ды творчага чалавека і павінна ўсё перыядычна сыходзіцца ў адным пункце. Гэткі момант ісціны: што зроблена? чаго я ў гэтым свеце варты? Тады лягчэй пераходзіць на новы віток існавання, самарэалізацыі. Дыпламатыя выяўленчага мастацтва, якой віртуозна валодае наш сябар і зямляк Вячаслаў Ігнаценка, не ведае межаў. Яму ўдалося знайсці ўніверсальны сродак пашырэння за

Сонечны дзень. Мастак В. Ігнаценка

межы Бацькаўшчыны і “прыгажосці па-беларуску” (якая не мае патрэбы ні ў дадатковым перакладзе, ні ў тлумачэнні), і падаць вестку ўсім: Беларусь і беларусы ёсць, мы таленавітыя і адкрытыя свету.

“Дыханне зямлі” — 37-я па ліку персанальная выстава майстра. Вячаслаў Ігнаценка па-ранейшаму нястомны ў працы: амаль штодзень у майстэрні. Ад прыроды таленавіты ўраджэнец вёскі Пярэдзелка, што на Палессі, на Дняпры, сваёй творчасцю свярджае — магучаю сілаю валодае беларускае мастацтва, нават на невялікім адлегласці ад роднай зямлі. Мушу дадаць: праз таленты такіх землякоў, праз іх творчую актывнасць мы, беларусы замежжа, проста фізічна адчуваем Дыханне Беларускай Зямлі. І яно бальзамам пранікае ў нашы душы.

Вячаслаў Міхайлавіч Ігнаценка — гэта сапраўды ўнікальная асоба. Больш падрабязна пра яго газета “Голас Радзімы” пісала ў тэксце “І буду я дома” (4 жніўня 2011 года). На мой погляд, ягоная “дыпламатыя выяўленчага мастацтва” заслугоўвае ўвагі, высокай ацэнкі не толькі ў Пасольстве Венгрыі, як цяпер, не толькі сярод прадстаўнікоў іншых народаў і краін. Мяркую, і Бацькаўшчына ў юбілейны год ушануе належным чынам сына, якім можа ганарыцца.

Ганна Мазур, культуролог, кіраўнік Беларускага культурнага руху Рэспублікі Малдова “Кліч”

ЗЯМНЫ ПАКЛОН

Выжыць — каб помніць

Урадженка Палесся Ганна Бяляй прайшла праз усю вайну медсястрой, яе дзеці, унукі, праўнукі жывуць і працуюць у Беларусі ды Расіі. Успаміны ветэранкі друкаваліся ў часопісе “Нёман” з прадмовай пісьменніка-франтавіка Васіля Быкава.

Іван Ждановіч

Пра гэтую жанчыну са старажытнага Турава раскажаў мне вядомы харэограф Мікола Котаў, згадваючы пра створаны ім паўвека таму на Палессі ансамбль танца “Прыпяць”. У ліку артыстаў, успомніў, была і Таццяна Бяляй, якая жыла цяпер у Расіі. “Яе мама, Ганна Іванаўна Бяляй, усю вайну прайшла медсястрой, выйшла замуж за франтавіка, траіх дзяцей выгадавала”, — удакладніў спадар Мікола. І пакінуў копію ўспамінаў ветэранкі, аддрукаваных на машыныцы дзесяць гадоў таму.

Тэлефанаваў нядаўна Ганне Іванаўне ў Тураў. Жывы ды бадзёры голас: не скажаш, што не за гарамі ў яе 90-годдзе. Родам яна, у дзявоцтве Ярмоленка, з вёскі Перароўскі Млынок былога Тураўскага раёна. А трапіла ў пекла вайны пасля заканчэння Мазырскага медвучылішча ў ліпені 1941-га: добраахвотніцай у 16 гадоў пайшла на фронт. Медсястру Ганну прыняла адна з санчасцей 21-й арміі Паўднёва-Заходняга фронту ў Лунінецкім раёне, ёй далі званне старшага сяржанта. Абараняліся, адступалі з баямі, у асноўным ноччу, бо днём былі моцныя бамбёжкі: “За кожным салдатам самалёты ганяліся, а іх у небе было больш, чым чорнага варання вясной, — расказвае ветэранка. — Бамбілі бесперапынна, параненых заўсёды было вельмі шмат. Аказвалі ім першую дапамогу, вывозілі ў медсанбат, у тым ліку і на грузавых машынах, якія падвозілі боепрыпасы. Днём часці трымалі абарону — уначы сыходзілі на новыя пазіцыі”.

Адступалі па вёсках да Дняпра, на рацэ трымалі абарону: трое сутак страшных баёў, бамбёжак, на пераправе гінулі сотні людзей. У верасні

фронт перамясціўся за Дзясну, на Украіну. З нямецкага боку падпіралі танкі, пад вёскай Гарадзішчава адступілі, выбірацца з акружэння даводзілася праз непраходныя балоты з чорнай вадой, суцэльнай гніллю... Страты былі неймаверныя, тысячы байцоў і камандзіраў аказаліся ў палоне ці загінулі там, пад Лубнамі, у тым ліку і камандуючы фронтам генерал-палкоўнік Міхаіл Кірпанос: ён памёр ад ран 20 верасня. “Нас, што засталіся ў жывых, разбілі на групы чалавек па 25, прызначылі камандзіраў, — чытаем успаміны Ганна Бяляй пра той час. — І далей як маглі выбіраліся з пекла, па кампасе трымаючы кірунак на Курск”.

У групе з Ганнай было дзве медсястры, таксама Анюты, з Горкага (цяпер Ніжні Ноўгарад). Шкадуе, што з імі потым развялі дарогі вайны. Ішлі па акупаванай тэрыторыі ноччу, днівалі ў кустах, ярах ці ў полі, пазней у сціртах, стагах. Елі траву, калі трапіліся агароды, то і буракі, бульбу, гарбузы — сырымі. Каласамі набівалі кішэні і жавалі, як семачкі. Верасень, кастрычнік... Толькі на пачатку лістапада ўвайшлі ў Курск, пад якім ужо быў вораг. “Былі вельмі знясіленыя, адзенне і абутак ператварыліся ў лахманы, але і шчаслівыя: мы выжылі, мы ў сваіх! — успамінае ветэранка. — На нейкай станцыі нас пагрузілі ў таварны цягнік. Паехалі! На станцыі Мармыжы накармілі, мыліся, выводзілі вошай, нам выдалі новае абмундзіраванне. І мы тры дні адпачывалі”.

Потым, у лютым 42-га, быў горад Яфрэмаў Тульскай вобласці, дзе ўсе, хто выбраўся з акружэнскага пекла, прайшлі праз асобы аддзел. І ўрэшце Ганна Бяляй трапіла ў 48-ю армію 137-й стралковай дывізіі 179-

га медсанбата. З якім і пайшла па вайне — аж да Перамогі. “Ганаровы ветэран 48-й арміі, ганаровы донар СССР”, — дапісала яна алоўкам на рукапісе ўспамінаў. Ваявала ў Арлоўскай вобласці, яе медсанбат рухаўся з часцямі, якія вызвалялі Арол, Бранск, Добруш, потым Шацілкі (цяпер Светлагорск), Бабруйск. А яшчэ былі Польшча, Усходняя Прусія. Перамогу беларуска сустрэла ў Кенігсбергу.

У ветэранкі шмат баявых і юбілейных узнагарод, у тым ліку ордэн Чырвонай Зоркі. У яе больш за 50 гадоў працоўнага стажу: пасля вайны працавала ў Тураве медсястрой. Выйшла замуж за франтавіка, Васіля Іванавіча Бяляя, які ўдзельнічаў і ў абароне Масквы. Разам, узяўшы крэдыт у банку, пабудавалі свой гасцінны дом. Ветэраны выхавалі траіх дзяцей, у Ганны Іванаўны шасцёра ўнукаў, шмат праўнукаў. Вялікі род! Праўда, мужа рана не стала: памёр у 1979-м.

Памятаючы франтавое брацтва, як людзі дзяліліся апошнім, елі з аднаго кацялка ці разам тыднямі галадалі, яна заўсёды з павагай ставіцца да людзей розных нацыянальнасцяў. “Ды і ўвогуле мы, беларусы — народ дабрадушны, з намі лёгка сябраваць!” — лічыць Ганна Іванаўна. Калі тэкст рыхтаваўся да друку, ад яе сына Генадзя, інжынера-энергетыка з Мінска, я даведаўся: як і яго сястра-танцорка

Ганна Бяляй з праўнучкам у святочныя дні

Таццяна, ён таксама меў дачыненне да гурта “Палессе”: граў там на гармоніку на пачатку 70-х. Таццяну, расказала нявестка ветэранкі Наталля, Ганна Іванаўна запрашае да сябе з-пад Бранска (у Добруні жыве і працавала ў дзіцячым садзе, цяпер на пенсіі) у госці напярэдадні Дня Перамогі. Дачка па традыцыі дапамагае накрыць святочны стол для тых, хто прыходзіць павіншаваць ветэранку. Яна ганарыцца, што гены творчасці не спяць у яе нашчадкаў. Напрыклад, мінскі ўнук Аляксандр Бяляй, хоць і працуе эканамістам, займаецца і музыкай, спявае ў гурце “Авакада-плюс”. А праўнучка Валерыя Ясінская не проста вучыцца ў музычнай школе, але і цудоўна спявае, танцуе ў вядомым гурце “Равеснік” — 9 Мая ён удзельнічаў у вялікім канцэрце ля мінскага Пала-

ца спорту.

Пра “гены творчасці” я згадаў не выпадкова. Магчыма, вайна і нялёгкае пасляваеннае жыццё, выхаванне траіх дзяцей не далі магчымасці ў поўнай меры франтавічцы, медсястры Ганне Бяляй рэалізаваць свае таленты. У тым ліку і пісьменніцкі. Сын Генадзь паведаміў, што маці яго была ў сяброўскай перапісцы з пісьменнікам Васілём Быкавым, па яго парадзе вельмі цікава апісала, што помніла, ва ўспамінах “У тую далёкую восень” (часопіс “Нёман”, 1986, №8). На заканчэнне вярта прывесці прадмову Васіля Быкава да той публікацыі. “Гэта — няхітрыя запіскі з цяжкага першага года Вялікай вайны належаць пярэ яе радавой удзельніцы, медыцынскай сястры Ганны Іванаўны Бяляй. Тут няма ні палкаводчага “ахопу”, ні хітрага мудравання заднім чыслом, затое тут — сумленнае сведчанне аб уласным ваенным досведзе, поўным няўдач, памылак, але і таго бяспрыкладнага гераізму, якім на працягу стагоддзяў будзе слаўны народ, які перамог. Ганна Іванаўна была медсястрой палкавой санчасці, калі разам з параненымі апынулася ў трагічным акружэнні пад Лубнамі восенню сорок першага, гэта побач з ёю і амаль на яе вачах загінула камандаванне Паўднёва-Заходняга фронту на чале з генерал-палкоўнікам Кірпаносам. Разам з баявымі сябрамі шаснаццацігадовая Ганна Бяляй вытрымала ўсе доўгія тыдні баёў і акружэння і, параненая, абясціленая ад голаду і холаду, прабілася да сваіх, прайшоўшы сотні кіламетраў па занятай ворагам украінскай зямлі. Зрэшты, пра гэта вы прачытаеце ў саміх нататках, выкананых проста і лаканічна, дзе кожнае слова — факт. Цяпер ужо факт нашай гісторыі”.

ПРЫЗНАННЕ

Паміж Парыжам і Новасібірскам

Іван Ждановіч

Папулярнасць кіраўніка дзіцячага фальклорнага гурта “Дударыкі” Дзмітрыя Ровенскага і яго юных артыстаў выйшла далёка за межы Бацькаўшчыны

Попыт на сапраўдныя таленты, унікальных музыкаў-самародкаў, нягледзячы на ўсе дасягненні тэхпрагрэсу, застаецца высокім. Прынамсі, вядомы гарманіст, кіраўнік гурта “Дударыкі” Дзмітрый Ровенскі нават праграму знаходжання мінскіх самадзейных артыстаў з адказнай місіяй у Парыжы вымушаны быў сціснуць: бо яго чакалі ў Новасібірску. “Прама нас на часткі рвуць — во як запатрабавана беларуская культура і на Захадзе, і на Усходзе!” — жартуе Дзмітрый Дзмітрыевіч, які нядаўна вярнуўся ў Мінск. Каб удзельнічаць з “Дударыкамі” ў розных майскіх святочных імпрэзах.

Пра тое, што мінскія гімназісты збіраюцца ў Парыж, мы пісалі. І яны там пабывалі. На сайце пасольства Беларусі ў Францыі чытаем: “У Штаб-кватэры ЮНЭСКА ў Парыжы ў вялікай канцэртнай зале прайшоў канцэрт беларускага дзіцячага заслужанага фальклорнага калектыву “Дударыкі” мінскай гімназіі №14 сумесна з Нацыянальным акадэмічным хорам імя Пятніцкага Расійскай Федэрацыі. Канцэрт ладзіўся з нагоды 60-годдзя ўступлення Беларусі і Расіі ў ЮНЭСКА. У зале, па словах Ровенскага, было больш за 700 гледачоў. Міністр культуры Беларусі Барыс Святлоў каратка раскажаў пра дасягненні Беларусі ў галіне культуры, прадставіў гледачам “Дударыкаў”. Прысутнічалі спецпрадстаўнікі Прэзідэнта Расіі па пытаннях міжнароднага культурнага супрацоўніцтва Міхаіл Швыдкой, пастаянны прадстаўнікі Беларусі і Расіі пры ЮНЭСКА Павел Латушка і Элеанора Мітрафанова, першы

намеснік Генеральнага дырэктара ЮНЭСКА Гетагу Энгіда. “Дарэчы, калегі з хору Пятніцкага спрабавалі пакліць: “О, беларусы “Лявоніху” прывезлі...” — згадвае Дзмітрый Ровенскі. — А пасля нашага выступлення былі ў захапленні. Мы больш за паўгадзіны гралі, спявалі, танцавалі — адпрацавалі “на ўра”, было шмат апладысmentaў, нават авацыі”. “Дударыкі” прадэманстравалі гледачам у Парыжы высокае майстэрства, а гралі на розных інструментах: гармонікі, дуды, акарынкі, гучалі нават чыгункі, пілы, косы і дуга.

Праз некалькі дзён Ровенскі быў ужо ў Новасібірску: узначальваў там журы ад Беларусі на 12-м Міжнародным музычным фестывалі “Карагод сяброў”, які праводзіць Беларускі культурна-адукацыйны цэнтр у імя Еўфрасінні Полацкай. “Сяброўства з Новасібірскам і завязалася дзякуючы актывістам цэнтра, якія

Дзмітрый Ровенскі (у цэнтры) на фестывалі ў Новасібірску

гасцявалі ў Мінску, зайшлі да “Дударыкаў”, — раскажаў Дзмітрый Дзмітрыевіч. — Аляксандр Латуценка там дырэктарам, Людміла Шчаслівенка — яго намеснік, культурай займаецца. Нядаўна ў Мінску нашу гімназію наведваў і заснавальнік цэнтра, ураджэнец Кобрыншчыны Іван Панасюк. Я не раз ездзіў у Новасібірск, у тым ліку і з “Дударыкамі”, асобнымі

выканаўцамі, удзельнічаў у розных імпрэзах. Для мяне гонар быць ад Беларусі старшынёй журы “Карагод сяброў”, які сёлета прысвячаўся 70-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Ніяк не мог падвесці сяброў: вярнуліся з Парыжа — і адразу паляцеў да іх у Новасібірск, разам з цымбалісткай Людмілай Сакаловай, з якой мы разам і выступалі”.

ПРАЕКТЫ

Свята слова ў Нягневічах

Вандруючы шляхамі Адама Міцкевіча, пісьменнікі пабывалі на Наваградчыне

Плынь праекта “Літаратурныя падарожжы”, які сумесна рэалізуецца Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры і Саюз пісьменнікаў Беларусі, паклікала творчую групу ў мясціны, звязаныя з жыццём і творчасцю выдатнага сына зямлі беларускай Адама Міцкевіча. Удзельнікі вандроўкі адчулі энергетыку Наваградскага краю, захапіліся яго прыгажосцю, багатай гісторыяй, лепш зразумелі вытокі любові да Айчыны, якую паэт пранёс праз усё жыццё. “О, Літва, мая Айчына...” — знамяціты зварот яго да роднай Наваградчыны быў прызнаннем у любові да краю, які сёння мае назву Беларусь.

Адам Міцкевіч — вялікі паэт, прарок, геній, да таго ж магутная асоба, творца, які адкрываў свету Беларусь, нашу мову, гісторыю. Польскамоўнасць ураджэнца Наваградчыны не выключыла яго з гісторыі айчыннай літаратуры. Беларуская Міцкевіча неаспрэчная, яго роля ў станаўленні, развіцці беларускай літаратуры значная. Сваё прыязнае стаўленне да беларускай мовы, фальклору, гісторыі ён пастаянна падкрэсліваў у лекцыях у Каледж дэ Франс, сцвяржаючы, напрыклад, такое: “...На беларускай мове, якую называюць русінскай або літоўска-рускай... гаворыць каля дзесяці мільёнаў чалавек; гэта самая багатая

і самая чыстая гаворка, яна ўзнікла даўно і цудоўна распрацавана. У перыяд незалежнасці Літвы вялікі князі карысталіся ёю для сваёй дыпламатычнай перапіскі”. Імя Адама Міцкевіча — знакавае ў гісторыі сусветнай культуры, і наша вандроўка была і данінай павягі, удзячнасці знакамітаму ліцьвіну.

Спачатку дэлегацыю з Мінска — музейшчыкаў і вядомых пісьменнікаў — цёпла сустрэлі землякі паэта ў Нягневіцкай школе Наваградскага раёна. Я расказвала пра перасоўныя выставы, створаныя ў нашым музеі і прысвечаныя Адаму Міцкевічу ды іншым творцам, аб праекце “Літаратурнае падарожжа”. Паэтка, лаўрэат Міжнароднай прэміі “Сям’я — Яднанне — Айчына” Іна Фралова чытала свае вершы, дзялілася творчымі планами. Журналістка газеты “Літаратура і мастацтва” Анастасія Грышчук расказала пра выданне, прапанавала юным дасылаць свае допісы і творы ў газету. Заслужаны дзеяч культуры, лаўрэат Дзяржпрэміі паэт Генадзь Пашкоў пачытаў свае вершы, распавёў пра ўдзел у падарожжы на плягах па шляхах Уладзіміра Караткевіча. Потым пісьменнік Анатоль Зэкаў завалодаў аўдыторыяй: уся зала адказвала на яго вершаваныя пытанні, смяяла-

Пісьменнік Анатоль Зэкаў у Нягневіцкай школе

ся, апладзіравала. Дырэктар школы Галіна Анатолеўна Ісаенка дзякавала гасцям за літаратурнае свята, на развітанне быў і здымак на памяць.

Далей мы наведалі Дом-музей Адама Міцкевіча ў Навагрудку. Дзякуючы экспанатам, якія належалі сям’і Міцкевічаў, прафесіяналізму супрацоўніцы Софі Анісімавай мы на нейкі час апынуліся ў мінулым.

Наведалі і месца-выток жыцця і творчасці генія — Музей-сядзібу Міцкевічаў “Завоссе”, філіял нашага

музея. Паўтары гадзіны з загадчыкам філіяла Анатолеўна Еўмяньковым для нас не здохліся.

Па дарозе ў Мінск усе казалі: праект не толькі цікавы, але і неабходны. Такія сустрэчы прыцягваюць увагу да літаратуры, творчасці на ніве слова, абуджаюць гордасць за наш народ, нашу Бацькаўшчыну.

Варта нагадаць, што праект “ЛП” дзейнічае ў нашым музеі з 2012 года.

Лідзія Шагойка,
супрацоўніца Музея літаратуры

ВЕСТКІ

Гартуючы дух і цела

Іван Іванаў

Усебеларускі лёгкаатлетычны крос збірае штогод сотні ўдзельнікаў

Фінал Усебеларускага лёгкаатлетычнага кросу на прызы газеты “Советская Белоруссия” па традыцыі ладзіцца напярэдадні Дня Перамогі. Як вядома, бег — самы даступны сродак для трэніровак духу і цела: не патрэбны дарагія спортзбудаванні, амуніцыя. І з кожным годам павялічваецца лік аматараў бегу ў Беларусі. Вось і сёлетня траса кросу праходзіла па маляўнічых мясцінах у цэнтры сталіцы, непадалёк ад мемарыяла “Мінск — горад-герой”. Для ўдзельнікаў спаборніцтваў і глядачоў была арганізавана насычаная канцэртная праграма, што спрыяла святочнаму настрою.

Прадстаўнікі розных рэгіёнаў краіны ўдзельнічалі ў забегам на дыстанцыях ад аднаго да шасці кіламетраў, у розных узроставых групах. На трасе было шмат хваляючых момантаў, часам лідары зменьваліся, і літаральна да апошняй секунды была інтрыга: хто ўсё ж стане пераможцам? Інфармацыю пра пераможцаў, фотаздымкі з дыстанцыі, а таксама пракаколы спаборніцтваў можна знайсці ў інтэрнэце. У камандным заліку перамогу ў чарговы раз атрымала каманда Брэсцкай вобласці, на другім месцы бегуны Віцебшчыны, на трэцім — Магілёўшчыны.

ПАЛІТРА СВЯТА

Зноў месяц май

Рознамова можна гаварыць пра вайну. Галоўнае — праўду.

Іван Іванаў

Па-рознаму адзначаюць Дзень Перамогі ў краінах свету. З якога боку ні глянь — гэта ўсё ж была падзея планетарнага маштабу. Не замоўчыш. Аднак, як і ў любой іншай вайне, у 45-м былі пераможцы і тыя, каго перамаглі. Сама Перамога апошніх пакрыўдзіла, прынізіла, асудзіла — таму і доўжацца спробы перапісаць кнігу Вялікай вайны. Перад тварам гісторыі, аднак, важна гаварыць праўду: каб засвоіць урокі мінулага, перадаць у спадчыну дзеянне, унукам неацэнны досвед ветэранаў, усяго народа ў доўгім, актыўным супрацьстаянні моцнаму і бізлітаснаму ворагу, які жадаў ператварыць нашу зямлю ў лагер смерці за калючым дротам. Таму ў Беларусі і ладзіцца ў святыя сотні розных мерапрыемстваў: на розныя густы, узросты, прыхільнасці. Каб ведалі, памталі ды не здраджвалі высокім ідэалам Пераможцаў.

З вялікай шматколернай “пераможнай сімфоніі” Мінска мы выбралі асобныя імпрэзы, праекты. У іх, як у лустэрку, адбіваецца супольнае стаўленне нашага грамадства да мінулай вайны, яе ветэранаў, яе жорсткіх урокаў...

Жыццёвае поле Алеся Савіцкага

У мінскай Бібліятэцы №1 імя Льва Талстога прайшла імпрэза “Жыццёвае поле Алеся Савіцкага” — яна ладзілася з Дзяржаўным музеем гісторыі беларускай літаратуры. Гісторыя вайны — гэта гісторыя маладосці Алеся Ануфрыевіча, які нарадзіўся ў 1924 годзе. У 41-м хлопца закончыў васьмы клас, у 42—44-х быў у партызанах на Віцебшчыне, ваяваў на фронце да Перамогі. Быў тройчы паранены. Былы партызан-падрыўнік, баец Савецкай Арміі дайшоў да Берліна і пераможна распісаўся на сцяне рэйхстага. Пасля дэмабілізацыі звязаў жыццё з журналістыкай, літаратурай. У яго шмат узнагарод, прычым адна з іх, ордэн Славы, знайшла героя больш чым праз паўстагоддзя. На сустрэчы Алесь Савіцкі дзяліўся з моладзю ўспамінамі пра вайну.

Дарогамі вайны

Такою назву — “Дарогамі вайны” — мела літаратурна-музычная вечарына ў Цэнтральнай навуковай бібліятэцы імя Якуба Коласа НАН Беларусі. Яе ўдзельнікі прапанавалі гасцям прайсціся дарогамі вай-

ны: каб глыбей адчуць шчасце ваяванага міру, радасць Вялікай Перамогі. Гучалі вершы, музычныя творы ў гонар народнага подзвігу. Паэтычныя радкі прысвячаліся тым, хто чакаў Перамогу, верыў у яе. Адначасова ў бібліятэцы адкрылася выстава “Беларусь партызанская”. На ёй экспануюцца ўнікальныя дакументы часоў вайны, якія захоўваюцца ў фондах бібліятэкі: насценгазеты, баявыя лісткі, антыфашысцкія бюлетэні, лістоўкі, а таксама кніжныя выданні таго часу. У прыватнасці, гэта кнігі з серыі “Бібліятэка маладога партызана” і “Героі Айчынай вайны”. Экспазіцыя “Новыя кнігі пра вайну” таксама заслугоўвае ўвагі.

Камертон для ўсіх

У актавай зале Рэспубліканскага цэнтра нацыянальных культур прайшоў канцэрт “Майскі вальс”, прысвечаны Дню Перамогі. У ім удзельнічалі самадзейныя артысты розных нацыянальнасцяў. Выступалі ансамбль армянскага танца “Эрэбуні”, ансамбль народнага танца Грузіі “Сонечная Грузія”, салісткі рускага народнага хору імя Нікіцінай, народны хор украінскай песні “Крыніца”. Песні выконвалі таксама Маргарыта

Кучук і Наталія Папко, а Гурген Грыгаран граў на дудуку — народным армянскім інструменце. Галоўным жа камертонам для таго, каб мелодыя рознамоўнага канцэрта атрымалася гарманічнай, стала агульная наша Перамога.

Іх фільмы пра вайну

Адметны праект “Мой фільм пра вайну” прэзентаваны ў мінскім кінатэатры “Цэнтральны”. Гэта фільмы-ўспаміны ветэранаў Вялікай Айчыннай. Рэжысёрамі, сцэнарыстамі, апэратарамі праекта выступілі актывісты Беларускага рэспубліканскага саюза моладзі. Пачаўшы ў ліпені 2013-га, хлопцы і дзяўчаты запісалі каля 15 гутарак з ветэранамі. Інтэрв’ю зманіравалі ў ролікі па 20-25 хвілін. Фільмы, дарэчы, будуць даступныя для прагляду ў сацсетках інтэрнэта, анталогію запішуць і на кампакт-дыскі — іх перададуць і ў архіў Беларускага дзяржмузея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

Літаратура і кіно

У зале Музея гісторыі беларускага кіно рэалізаваны праект “Праўда вайны: літаратура і кіно” — сумесна з Музеем літаратуры.

Спявае Маргарыта Кучук

Напярэдадні Дня Перамогі там ладзіліся прэзентацыі, прысвечаныя пісьменнікам, якія ў творчасці часта звярталіся да тэмы вайны, ішлі паказы фільмаў па іх творах. Можна было пабачыць рукапісы, асабістыя рэчы, узнагароды, фотаздымкі класікаў літаратуры: Івана Шамякіна, Алеся Адамовіча, Васіля Быкава і Віктара Казько. Чатыры дні ішлі фільмы, якія цікавыя і сёння. У праграме ж яны былі пазначаны так: Іван Шамякін: “Вазьму твой боль”; Алесь Адамовіч: “Ідзі і глядзі”; Васіль Быкаў: “Узыходжанне”; Віктар Казько “Сад”.